

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

Ενότητα 2 :Το πρώιμο ανθρωπολογικό ενδιαφέρον για τη συγγένεια

Βενετία Καντσά
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- ▶ Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- ▶ Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Στόχοι ενότητας

- ▶ Στόχος της ενότητας είναι η κατανόηση του πρώιμου ανθρωπολογικού ενδιαφέροντος για τη συγγένεια ως ερμηνεία του τρόπου οργάνωσης των κοινωνιών. Η ενασχόληση με την ορολογία της συγγένειας βρίσκεται στο επίκεντρο και χρησιμοποιείται για τη περιγραφή των διαφορετικών σταδίων εξέλιξης της κοινωνίας.

Περιγραφή ενότητας

- ▶ Οι ανθρωπολόγοι της βικτωριανής περιόδου επινοούν τη «πρωτόγονη κοινωνία» και ενδιαφέρονται για τη συγγένεια
- ▶ Ο Lewis Henry Morgan, η διάκριση σε «περιγραφικά» και «ταξινομικά» συστήματα ορολογίας της συγγένειας και τα εξελικτικά στάδια της οικογένειας
- ▶ Η επίδραση του έργου του Morgan στον Friedrich Engels και η έννοια της «μητριαρχίας»
- ▶ Βιβλιογραφία της ενότητας

**Οι αρχές του ανθρωπολογικού
ενδιαφέροντος για τη συγγένεια**

Βικτωριανοί ανθρωπολόγοι

- ▶ Το ενδιαφέρον της ανθρωπολογίας για τη συγγένεια ξεκίνησε από τα τέλη του περασμένου αιώνα με τα κείμενα των
- ▶ Sir Henry James Sumner Maine (1861) Αρχαίος Νόμος
- ▶ John Ferguson McLennan (1865) Πρωτόγονος Γάμος
- ▶ Lewis Henry Morgan (1871) Συστήματα Αιματοσυγγένειας και Αγχιστείας της Ανθρώπινης Οικογένειας
- ▶ Το ανθρωπολογικό ενδιαφέρον για τη συγγένεια σχετιζόταν με τον τρόπο με τον οποίο η ανθρωπολογία κατέληξε να θεωρείται χωριστή επιστήμη στις αρχές του 20ου αι., όταν ο όρος «κοινωνική ανθρωπολογία» άρχισε να αναφέρεται στην μελέτη της κοινωνικής οργάνωσης αυτού που θεωρούνταν τότε ως «πρωτόγονες κοινωνίες».
- ▶ Όταν έφταναν οι ανθρωπολόγοι στο σημείο να σκεφτούν για την μορφή αυτής της κοινωνικής οργάνωσης η συγγένεια έπαιζε έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο. Θεωρούσαν ότι η συγγενειακές σχέσεις είναι το μοντέλο πάνω στο οποίο στηρίζεται η κοινωνική οργάνωση αυτών των κοινωνιών, και ότι αν καταλάβουν πώς λειτουργεί το σύστημα συγγένειας θα καταλάβουν αυτόματα και τον τρόπο οργάνωσής τους.

- Σύμφωνα με τον Adam Kuper 2005 [1988] στο τέλος του 19ου αι. όλοι σχεδόν οι «ειδικοί» φαίνεται να έχουν συμφωνήσει στα ακόλουθα:
- Οι περισσότερες «πρωτόγονες» κοινωνίες ήταν δομημένες στη βάση συγγενικών σχέσεων.
- Η συγγενική οργάνωση βασιζόταν στις ομάδες καταγωγής.
- Αυτές οι ομάδες καταγωγής ήταν εξωγαμικές και σχετιζόταν μεταξύ τους με μια σειρά γαμήλιων ανταλλαγών.
- Όπως όλα τα είδη υπό εξαφάνιση, αυτοί οι θεσμοί, διατηρούνταν υπό τη μορφή «απολιθωμάτων» σε τελετουργίες και ορολογίες της συγγένειας οι οποίες ήταν μάρτυρες πρακτικών που είχαν πεθάνει από καιρό.
- Τέλος, με την εξέλιξη της ιδιοκτησίας, οι ομάδες καταγωγής έδωσαν τη θέση τους στην εδαφική επικράτεια του κράτους. Αυτή ήταν η πλέον επαναστατική αλλαγή στην ιστορία της ανθρωπότητας. Και σηματοδότησε τη μετάβαση από την «αρχαία» στη σύγχρονη κοινωνία.
- Ταυτόχρονα, οι ιδέες αυτές σχετιζόταν με την θεωρία της πρωτόγονης θρησκείας. Η αρχική θρησκεία ήταν ο «ανιμισμός», σύμφωνα με τον οποίο τα φυσικά είδη και αντικείμενα έχουν ψυχές και για αυτό πρέπει να λατρεύονται. Στις περισσότερες «πρωτόγονες» κοινωνίες κάθε ομάδα καταγωγής πίστευε ότι καταγόταν από ένα ζώο/θεό ή φυτό/θεό.

Lewis Henry Morgan [1818-1881]

Επιδράσεις

- ▶ Για πολλούς ο Lewis Henry Morgan θεωρείται ο «πατέρας της ανθρωπολογίας της συγγένειας». Οι θέσεις του επηρεάζονται και συνομιλούν με εκείνες των συγχρόνων του.
- ▶ Η έκδοση του Πρωτόγονου γάμου [1865] του John Ferguson McLennan, ο οποίος θα υποστηρίξει την ύπαρξη ενός μητριαρχικού σταδίου στην ιστορία της ανθρωπότητας που προηγείται του πατριαρχικού, θα εμπνεύσει τον Morgan να αναπτύξει την πιο σημαντική από αυτές τις νέες αναπαραστάσεις των πρώιμων κοινωνικών θεσμών.
- ▶ Το γνωστότερο έργο του η Αρχαία Κοινωνία εμφανίστηκε δεκαέξι χρόνια μετά το Αρχαίο Δίκαιο του Sir Henry James Sumner Maine [Στο έργο αυτό ο Maine αναδιατύπωσε μια κλασική σύλληψη περί αρχέγονης κατάστασης του ανθρώπου και την έκανε να φαντάζει άμεσα συνδεόμενη με τα ενδιαφέροντα των συγχρόνων του. Υπέθεσε ότι τα πρώτα ανθρώπινα όντα ήταν μέλη μιας συλλογικής οικογενειακής ομάδας με αρχηγό έναν δεσποτικό πατέρα. Σταδιακά, οι πιο ισχυροί πατριάρχες συσπείρωσαν γύρω τους εγκατελειμμένα παιδιά και αδέσποτους. Ο εδαφικός δεσμός γινόταν όλο και πιο σημαντικός. Τελικά, οι θεμελιωμένες στη συγγένεια κοινωνίες αντικαταστάθηκαν από κοινωνίες θεμελιωμένες στην εδαφική επικράτεια. Σύμφωνα με τον Maine αυτή η μετάβαση από το αίμα στη γη, από το γόητρο στο συμβόλαιο ήταν η μεγαλύτερη επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία]. Παρόλη τη διαφορετική προσέγγιση η Αρχαία Κοινωνία απηχούσε τον τίτλο του Maine και ανήκε στο ίδιο σύμπαν λόγου.

The League of the Iroquois (1851)

- ▶ Το **1851** δημοσιεύεται το έργο του *The League of the Iroquois Η Ένωση των Ιροκέζων*. Στο έργο αυτό –το οποίο αντλεί από την επαφή του με έναν καταυλισμό Ιροκέζων Ινδιάνων στο Rochester της Νέας Υόρκης- ο Morgan υποστηρίζει ένα εξελικτικό σχήμα σύμφωνα με το οποίο οι κοινωνίες οργανωμένες γύρω από την οικογένεια, έδωσαν τη θέση τους σε κοινωνίες οργανωμένες σε κράτη.
- ▶ Σύμφωνα με αυτή την θεώρηση, στην αρχή υπήρχαν χωριστές, ανεξάρτητες οικογένειες, οι οποίες αργότερα ενώθηκαν σε ομάδες, γένη (εξωγαμικά πατρογραμμικά κλαν), φατρίες και φυλές. Ειδικά τα γένη ήταν εξαιρετικά σημαντικά, γιατί ήταν αυτόνομες συγγενικές και πολιτικές μονάδες, δημοκρατικές από τη φύση τους και με θρησκευτικές λειτουργίες.
- ▶ Αναφορικά με τον τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας των Ιροκέζων, ο Morgan ισχυρίζεται ότι αυτοί αντιπροσωπεύουν μια προγενέστερη κατάσταση, όπου οι «οικογενειακές σχέσεις» αποτελούν το πρωταρχικό σχήμα διακυβέρνησης.
- ▶ Ο Morgan επίσης, περιέγραψε το σύστημα ορολογίας της συγγένειας των Ιροκέζων, το οποίο ήταν πολύ διαφορετικό, από εκείνο στο οποίο ο ίδιος ήταν εξοικειωμένος. Το σύστημα αυτό, σύμφωνα με τον ίδιο «δεν είχε καμιά σχέση με τον αστικό ή εθιμοτυπικό κώδικα. Ήταν ωστόσο ένα πολύ καθαρό και συγκεκριμένο σύστημα. Δεν έκανε καμιά διάκριση μεταξύ μεταξύ ευθύγραμμων και πλαγίων συγγενών είτε σε ανιούσα είτε σε κατιούσα γραμμή.

Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family (1871)

- Συλλέγοντας πληροφορίες τόσο για τους Ινδιάνους την Αμερικής όσο και για πολλά άλλα μέρη του κόσμου με τη βοήθεια ιεραποστόλων, εμπόρων και κυβερνητικών υπαλλήλων ο Morgan κατόρθωσε να συγκεντρώσει συστήματα ορολογίας της συγγένειας για πολλές περιοχές.
- Το 1871 δημοσίευσε το έργο του Συστήματα Αιματοσυγγένειας και Αγχιστείας της Ανθρώπινης Οικογένειας (Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family).
- Ένα τρίτο του βιβλίου αποτελείται από πίνακες με συστήματα συγγενικής ορολογίας (ποιοι ονομάζονται «αδελφός», «αδελφή», «πατέρας», «μητέρα», «θείος», «θεία») και είναι το υλικό πάνω στο οποίο στηρίζεται ο Morgan για να διατυπώσει την άποψη ότι διαφορετικές κοινωνίες ταξινομούν τους συγγενείς με διαφορετικό τρόπο (για παράδειγμα στη Χαβάη δεν υπάρχουν χωριστές λέξεις για τον «θείο», τη «θεία», τον «ανιψιό», την «ανιψιά». Όλοι οι «θείες», «θείοι» αποκαλούνται με τους όρους «μητέρα», «πατέρας», ενώ αυτοί που θα ονομάζαμε εμείς «ξαδέλφια» αποκαλούνται με τους όρους «αδελφός», «αδελφή»).

«Περιγραφικά» και «ταξινομικά» συστήματα ορολογίας της συγγένειας

- ▶ Το επιχείρημα του Morgan ήταν ότι η ορολογία της συγγένειας για όλα τα μέρη του κόσμου μπορεί να χωριστεί σε δύο βασικές κατηγορίες:
 - Τα «περιγραφικά» συστήματα, τα οποία απέδιδε στις Ινδικές, Σημιτικές και Ουραλικές γλωσσικές οικογένειες.
 - Τα «ταξινομικά» συστήματα τα οποία θεωρούσε χαρακτηριστικά των Αμερινδών, των Πολυνησίων και πολλών φυλών στην Ασία.
 - Τα «περιγραφικά» χρησιμοποιούσαν διαφορετική ορολογία για τους κάθετους συγγενείς από εκείνη που χρησιμοποιούσαν για τους πλάγιους.
 - Ενώ, τα «ταξινομικά» δεν έκαναν αυτή την διάκριση και συγχώνευαν τους συγγενείς σε ευθεία γραμμή με τους συγγενείς σε πλάγια γραμμή σε διαφορετικούς βαθμούς.
- ▶ Στο τελευταίο κεφάλαιο του έργου αυτού ο Morgan επιχειρεί την ερμηνεία αυτού του φαινομένου, της ύπαρξης, δηλαδή, δύο συστημάτων ορολογίας της συγγένειας, του ταξινομικού και του περιγραφικού, το οποίο αποδίδει στην εξέλιξη της ίδιας της ανθρώπινης κοινωνίας: Διατυπώνει την άποψη ότι η συγγενική ορολογία «αντικατροπτίζει» παλαιότερες μορφές γαμήλιων ενώσεων.

Στάδια στην εξέλιξη του γάμου και της οικογένειας

- ▶ Στην προσπάθειά του να βάλει κάποια τάξη στο υλικό του άρχισε να επεξεργάζεται μια θεωρία διαδοχικών σταδίων στο γάμο που αντιστοιχούσαν σε διαφορετικά συστήματα συγγενικής ορολογίας. Σύμφωνα με τη θεωρία του ο γάμος και η οικογένεια εξελίχθηκαν ή θα εξελίσσονταν μέσα από 15 περίπου καθορισμένα στάδια, από μια αρχική κατάσταση απόλυτης σεξουαλικής ελευθερομειξίας σε μια πολιτισμένη μονογαμική ένωση. Τα στάδια αυτά είναι τα εξής:
- 1. Αρχική κατάσταση ελευθερομειξίας
- 2. γάμος ή συγκατοίκηση ανάμεσα σε αδελφούς και αδελφές
- 3. αιματοσυγγενική οικογένεια (= ομαδική ένωση ανάμεσα σε ομάδες αδελφών ανδρών και γυναικών) / πρώτη μορφή οικογένειας
- 4. το έθιμο της Χαβάης
- 5. ταξινομικό σύστημα της συγγένειας των Μαλαγιανών
- 6. πουναλουανή οικογένεια / δεύτερη μορφή οικογένειας
- 7. σύστημα σχέσεων που απαντιέται στους Turan (τουρανικό σύστημα)
- 8. ο γάμος ανάμεσα σε ζευγάρια [σε αυτές τις πρώτες μορφές γαμήλιας ένωσης το παιδί γνώριζε τη μητέρα του, αλλά όχι και τον πατέρα του και η καταγωγή υπολογιζόταν διαμέσου των γυναικών χωρίζοντας τους πληθυσμούς σε μητριαρχικές ομάδες]
- 9. η συνδυασμιακή ή ζευγαρωτή οικογένεια / τρίτη μορφή οικογένειας
- 10. πολυγαμία
- 11. η πατριαρχική οικογένεια / τέταρτη μορφή οικογένειας
- 12. η πολυανδρία
- 13. άνοδος της σημασίας της ιδιοκτησίας και μεταβίβαση της μέσω των γραμμικών απογόνων
- 14. η μονογαμική οικογένεια / τελευταίο και τελικό στάδιο της οικογένειας
- 15. αντικατάσταση του ταξινομικού από το περιγραφικό σύστημα ορολογίας

Ancient Society (1877)

- Στο έργο αυτό προσπαθεί να ανασυνθέσει τη μακρά ιστορία της ανθρωπότητας γιατί θεωρεί ότι τα τελευταία 30 χρόνια ανακαλύφθηκαν αποδείξεις για την πολύχρονη ιστορία της ανθρωπότητας πάνω στη γη και ότι οι σύγχρονοί του κλήθηκαν να ανακαλύψουν και να καταγράψουν ένα τόσο σημαντικό γεγονός

Στην *Αρχαία Κοινωνία* διερευνά 4 τάξεις γεγονότων

- εφευρέσεις και ανακαλύψεις
- τρόποι διακυβέρνησης (γένος / φατρία / φυλή)
- οικογένεια
- ιδιοκτησία

και διακρίνει 3 περιόδους

- της Αγριότητας
- της Βαρβαρότητας
- του Πολιτισμού

[οι οποίες αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα **στάδια** του πολιτισμού, τα οποία χρονικά προσδιορίζονται από **αλλαγές** στις **εφευρέσεις** και τις **ανακαλύψεις**, οι οποίες με τη σειρά τους επιφέρουν αλλαγές και στις 3 υπόλοιπες τάξεις γεγονότων που προανέφερε, δηλ. την **διακυβέρνηση**, την **οικογένεια** και την **ιδιοκτησία**].

Η συμβολή του Morgan στη μετέπειτα μελέτη της συγγένειας

- ▶ Κύριο χαρακτηριστικό της θεωρίας του Morgan ήταν ότι η ανάλυσή του χιζόταν πάνω στην λεπτομερειακή ανάλυση του συνόλου του πολιτισμού και δεν προσπαθούσε να αποδείξει τη θεωρία του με στοιχεία αποσπασμένα από το πολιτισμικό τους πλαίσιο.
- ▶ Για τους μετά τον Morgan ανθρωπολόγους απέκτησε μεγάλη σημασία η μελέτη του τρόπου που ταξινομούνται οι συγγενείς. Το κίνητρο που υπήρχε εδώ και χρόνια πίσω από τις μελέτες των ορολογιών συγγένειας, είναι ότι αν μπορούσαμε να βρούμε πώς μπορούμε να χαρτογραφήσουμε το κοινωνικό σύμπαν ενός λαού, θα αποκτούσαμε ένα κλειδί για τη συγκριτική ανάλυση. Και αυτό γιατί: τα ίδια επίσημα σχήματα ταξινόμησης συγγενών εμφανίζονται σε πολύ απομακρυσμένα μεταξύ τους μέρη του φυλετικού κόσμου, ανάμεσα σε λαούς οι γλώσσες των οποίων δεν έχουν καμία σχέση, και οι οποίοι δεν έχουν καμιά ιστορική επαφή.
- ▶ Επιπλέον, υπάρχουν εμφανείς συσχετισμοί ανάμεσα στους τρόπους με τους οποίους ταξινομούνται οι συγγενείς και την οργάνωση των ομάδων καταγωγής και των συστημάτων γάμου. Έτσι, οι ορολογίες της συγγένειας αναδεικνύονται σε τρόπους ταξινόμησης «ειδών ανθρώπων» οι οποίοι έχουν κοινωνική σημασία στη ζωή ενός ατόμου και αυτό εξαρτάται από τον τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας σε ομάδες, και από τον τρόπο που συνδέονται αυτές οι ομάδες μεταξύ τους.

Η συμβολή του Morgan στον Friedrich Engels [1820-1895]

- ▶ Ο Engels χρησιμοποίησε τις σημειώσεις από την ανάγνωση της Αρχαίας Κοινωνίας και έγραψε το έργο Η Καταγωγή της Οικογένειας, της Ατομικής Ιδιοκτησίας και του Κράτους το οποίο εκδόθηκε στη Γερμανία το 1884.
- ▶ Το στοιχείο στη θεωρία του Morgan το οποίο κίνησε το ενδιαφέρον του Engels ήταν η «ανακάλυψη» εκ νέου του πρωτόγονου μητριαρχικού γένους ως στάδιο το οποίο προϋπήρχε του πατριαρχικού γένους των πολιτισμένων ανθρώπων.
- ▶ Η εξελικτική αξία αυτής της ανακάλυψης για τον Engels ήταν ότι άνοιξε το δρόμο σε μια ιστορία της εξέλιξης της οικογένειας η οποία αντιμετώπιζε την οικογένεια ως ιστορική διαδικασία που υπόκειται σε αλλαγές και όχι ως φυσικό θεσμό.

- ▶ Για τον Engels η πολιτισμένη μονογαμική οικογένεια δεν ήταν (όπως αντίθετα πίστευε ο Morgan) το τελευταίο στάδιο των ανθρωπίνων ενστίκτων. Ήταν στην πραγματικότητα μια μορφή εκμετάλλευσης η οποία μπορούσε να συγκριθεί με την ταξική εκμετάλλευση. Η οικογένεια στηρίζεται «στην ανωτερότητα του άνδρα και σκοπός της είναι η παραγωγή παιδιών που δεν θα αμφισβητείται η πατρότητά τους. Και μια μη αμφισβητούμενη πατρότητα είναι αναγκαία γιατί αυτά τα παιδιά θα κληρονομήσουν αργότερα την περιουσία του πατέρα τους ως οι φυσικοί του κληρονόμοι».
- ▶ Και το κράτος θεωρείται το ίδιο προσωρινός και επίπλαστος θεσμός όπως και η οικογένεια. Ο Morgan έδειξε ότι πριν από το κράτος τα πολιτικά συστήματα στηριζόταν στην οικογένεια. Το κράτος ήταν το αποτέλεσμα της μεγέθυνσης της ιδιοκτησίας και ταξικής διαπάλης. Κατά συνέπεια θα διαλυόταν όταν η παραγωγή ρυθμιζόταν στη βάση ενός ελεύθερου και ίσου συνεταιρισμού μεταξύ παραγωγών. Οι θέσεις του Engels προέρχονται ως ένα βαθμό από τις θέσεις του Morgan ωστόσο διαφοροποιούνται από αυτές με αποτέλεσμα οι απόψεις του Morgan που άσκησαν επίδραση στην μαριξιστική παράδοση να είναι σε σημαντικό βαθμό διαφορετικές από εκείνες που υποστήριξε ο ίδιος.

Μητριαρχία

- ▶ Τη δεκαετία του 1970 φεμινίστριες ανθρωπολόγοι άντλησαν την έμπνευσή τους από το έργο του Engels για μια κριτική της μονογαμικής οικογένειας και ορισμένες υποστήριξαν με πάθος τη θέση των Morgan και Engels για την ύπαρξη ενός μητριαρχικού σταδίου στην ιστορία της ανθρωπότητας το οποίο προηγήθηκε του πατριαρχικού.
- ▶ Σε ένα κείμενό της Ο Μύθος της Μητριαρχίας Μια Προβληματική Θεωρία, γραμμένο το 1989 η Στέλλα Γεωργούδη επισημαίνει μια σειρά από επιχειρήματα που στέκονται κριτικά απέναντι στη θεωρία ύπαρξης τριών σταδίων:
 - ▶ α) η ελευθερομιξία είναι μια κατάσταση που δεν επαληθεύθηκε από καμιά κοινωνική οργάνωση.
 - ▶ β) η στατιστική και συγκριτική ανάλυση κοινωνιών έδειξε πόσο απλουστευμένες ήταν εκείνες οι υποθέσεις που βλέπουν στην τροφосуλλογή ή τις πρώτες γεωργικές μορφές την οικονομική υπεροχή μιας μητριαρχικής γυναίκας και αυτό γιατί στην συντριπτική πλειοψηφία των κοινωνιών υπάρχει αλληλεξάρτηση οικονομικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η κυριαρχία ενός φύλου δεν κρίνεται μόνο από το βαθμό συμμετοχής του στις δραστηριότητες συντήρησης.
 - ▶ γ) δεν ευσταθεί το επιχειρήμα ότι τα μητρογραμμικά συστήματα συγγένειας είναι τα αρχαιότερα και ότι η μητρογραμμική καταγωγή και ο μητροτοπικός γάμος συνεπάγονται κυρίαρχη θέση των γυναικών. Και αυτό γιατί i) τα μονογραμμικά συχνά συνυπάρχουν με διπλογραμμικά και αμφιπλευρικά, ii) συχνά κυνηγοί και τροφосуλλέκτες είναι πατρογραμμικοί ενώ κοινωνίες με ταξική οργάνωση είναι μητρογραμμικές, iii) μητρογραμμικές κοινωνίες μπορούν να συνδυαστούν με πατροτοπικό γάμο ή και σε μητρογραμμικές κοινωνίες συχνά ο αδελφός της μητέρας κατέχει περίοπτη θέση.

Βιβλιογραφία

- ▶ Feeley-Harnik, Gillian. 2001. «The ethnography of creation: Lewis Henry Morgan and the american beaver». Στο *Relative Values. Reconfiguring Kinship Studies*. Sarah Franklin, and Susan McKinnon (eds.), 54-83. Ντάραμ-Λονδίνο: Duke University Press.
- ▶ Fox, Roger. 1967. *Kinship and Marriage*. Κεφ. 9 «Kinship Terminology», 240-262. Penguin Books.
- ▶ Kuper, Adam. 2006 [α' έκδοση 1988, β' έκδοση 2005]. Η επανεπίνοηση της πρωτόγονης κοινωνίας. Μεταμορφώσεις ενός μύθου. Μέρος I «Η ιδέα της πρωτόγονης κοινωνίας», Μέρος II «Αρχαίο δίκαιο, αρχαία κοινωνία και τοτεμισμός». Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- ▶ Needham, Rodney. 1971. «Remarks on the analysis of kinship and marriage». Στο *Rethinking Kinship and Marriage*, επιμ. Rodney Needham, 1-34. Λονδίνο: Tavistock Publications.

ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Βενετία Καντσά
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

